

Гр. Бобяк

Історія...

10
ГР. БОБЯК

ІСТОРІЯ ОДНОЇ МІСЬКОЇ КООПЕРАТИВИ

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Львів, 1935.

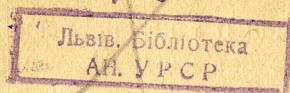
У9 (234) 08-03

Відбитка з «Кооперативної Республіки» за 1935 рік.

Накладом автора. — 3 друкарні
Наукового Товариства імені Т.
Шевченка у Львові, вул. Чар-
нецького ч. 26. Телефон 253-57.

Львівська державна
наукова бібліотека

10.984.

Шукання мети та доріг.

Кооп-ву «Народний Дім» в Бережанах засновано у XI. 1902 р. для рятування щадниче позичкової «Надії», що заморозила відносно забагато гроша в своїм домі. Закупивши крісла та сценерію, мав «Народний Дім» дбати про вищу вартість салі в цім домі, старатись про гріш на викупно тої реальности та віддати його для вжитку цілого українського громадянства. Брак досвіду, енергії та конкуренція чужинецької театральної салі, що згодом у Бережанах повстала, не дали змоги зреалізувати цього пляну. І дальше як досі, брали установи, комітети, а то і приватні люди цю салю даром або півдаром на різні імпрези, бо, мовляв, «це наше..!» Перші рахункові замкнення прийнято доперва на загальних зборах 1907 р. Тоді теж змінено і заряд спілки.

В новій управі, що в ній найшовся і автор*), не було згоди. В грудні 1907 р. зачалось торгувати вуглем, але цього товару не відходило багато, бо сторона лісиста. За те стягали безпощадно оплати за крісла і сценерію, навіть тоді, коли «Надія» давала салю даром. По трьох літах нащупування і спроб вибрано в червні 1907 р. знова нову надзірну раду та управу. Спродано крісла і сценерію «Надії», що за цей час зросла знов на силі та не мала вже потреби збувати дому. З капіталом 4000 корон (до 1500 власного, а 2500 щадничих вкладок) рішено кинутися до споживчої торгівлі. Загально відраджувано: мовляв, за мало гроша супроти чужинецького, ніяких фахівців в управі та в персоналі... Та перемогли фана-

*) Член управи від 1907 до 1915 р. та від березня 1920 до листопада 1924 р. і член надзірної ради від березня 1934 р.

тики рочделівки, що знали її з календарської статті...! Засягнули особисто інформацій в жовківській Народній Торговлі, розвідалися про гуртові і детальні ціни по більших містах Галичини, стягли адреси деяких фабрик і гуртівників Відня, Будапешту, Трієсту. В половині серпня 1910 р. отворено торгівлю.

Розмах ва рочделівку.

Персонал складався зпочатку з тьох осіб. Управителем по шеститижневій практиці в Народній Торговлі у Львові став молодий безробітний п. *М.*, лядовою касієркою міщанка п. К. До помочі прийнято сільського хлопця. Двох членів управи, а саме автор цих рядків і бл. п. професор Осип Насельський не кидали спілки пять літ, третього члена змінювано. В липні 1914 р. було в склепі 5 осіб персоналу. Побирали місячно 375 корон або річно $3\frac{3}{4}\%$ цілого торгу. Члени управи діставали при кінці року тільки ремунерацію — в 1914 р. разом 1800 корон або $1\frac{1}{2}\%$ торгу. Головою надзірної ради тоді був ідейний кооператор пок. О. Омелян Гавришко, не виходили з ради Олексій Дзіоба та бл. п. Степан Сендецький, що мимо свого українського та австрійського патріотизму погіб у Талергофі. Презенційна марка була по 2 кор., а для замісцевих по 5 корон. Лядові касієри і касієрки часто мінялися; за цей час перебуло їх аж 8!..

Льокаль був при *Помощков* ~~Залізничній~~ вулиці, а від 1912 р. в найкращім місці ринку. Первісне уладження збільшено, не тільки кращим, відкупленим від купця, що звинув свій інтерес і відпродав його з великим засобом непотрібного товару, віднаймаючи «Народному Домові» своє місце; але також придбано вертгаймівську і американську контрольну касу та контрольний збірник на нафту.

Куповано товари тільки за готівку. В «Народ. Торговлі» взято тільки раз малу посилку мішаних товарів при засновинах, опісля тільки церковне світло. «Народному Домові» не було з «Народною Торговлею» по дорозі. Відправляли агентів

з нічим. Старалися оминати заступників фірм, хоч з правила без успіху. Товари платили згори готівкою, як що вдалося виторгувати дещо більше сконта. Це було причиною, що фірма Бачевського у Львові давала «Народньому Домові» спирт дешевше, чим усім бережанським купцям. Солонину, спроваджену від Ганса Сакса у Відні, продавала рочделівка в липні 1914 р. по 2.40. Приватні купці не могли давати дешевше, чим по 2.80. Тому купували в кооперативі по 2.00, коли вона мала її в склепі по ціні 1.80 корони. Щось таке саме було з гуртівниками та фабрикантами з Бялої, Відня, Тріесту, Женеви, Боденбаху, Кракова, Прешбурга. Найпоганіше списувались гуртівники бриндзі із Закарпаття.

Крім доброго й дешевого товару діставали покупці зразу 1%, опісля тільки вже члени $1\frac{1}{2}\%$ звороту від торгу. Більшість зворотів давали покупці на «Рідну Школу». На добродійні цілі не давалося нічого з чистого зиску на загальних зборах.

Тактика з покупцями була прямолінійна. Не агітувалося проти чужих склепів, не апелювали до патріотизму. Стягали покупців якістю і ціною товару та зворотами. Марнотратники та такі, що складали і маніфестаційну присягу, ставали стовідсотковими покупцями-членами, доходили з 40 до 150 чи 200 корон кавції, зложеної із зворотів за чотири роки. «Народний Дім» мав покупців тільки одної, «готівкової» кляси. Все була дивіденда у висоті 6%.

Згодом переважили власні капітали, зложені переважно з кавційних щадничих книжочок. Не відбилася на спілці й фінансова скрута підчас балканської війни. Доперва відкуп товарів і улаштування на новім місці змусив рочделівку подбати про більшу щадницю. Мимо цього весь оборотовий капітал і в тім часі частинного замороження не переступав 22.000 К. при 120.000 К. торгу, що його в 70% давали члени.

З приходом москалів 26 серпня 1914 р. розпочалася поспішна ліквідація. Випродувано товари, згорталася щадниця. Коли білянс за 1913/14 рік (по 31 липня) виказував 12.262 корон ощадностей (в тім і кавційні), а 5.296 товарового кредиту у доставців (доставці, що не хтіли дати більшого сконта, хоч плачено їм наперед,

але вважали місячний кредит готівковим), — то в білянсі за 1914/15 ті позиції майже цілком зникають. (Були люди, що їм через воєнні події годі було виплатити). Тоді вперше роздано товари на борги покупцям, що досі платили, а осталися під окупантами без доходів. Ніхто, ані зі щадників, ані з доставців не поніс тоді втрати на Народнім Домі. Уділи і резервовий фонд покривалися вартістю движимостей, що в більшості задержались до нинішнього дня. Коли третій член управи О. Патрило опустил Бережани ще перед окупацією, то автора і проф. Насельського вивезено з кінцем червня 1915 р., як цивільних в'язнів за Урал, звідки вони вернули аж у 1918 р.

Чотирихлітний досвід був додатній. Війна розторощила спілку, але остала ідея, віра в свої сили. Побачилося, що роцделівка є можлива при впертості, підготовці, праці і прямолінійності навіть з меншими капіталами. Слідна і відємна сторона поведеної лінії. Перевиховувано членів не чим іншим, як матеріяльними кличами, за мало дбалосся про теоретичну пропаганду, слабенький був відгук на культурно добродійні кличі, не змушувано персоналу робити ощадности та давати кавційне обезпечення. Та не все виростає нараз.

Велика руїна.

Рештки товару, що остали в склепі по вивезенню управи розікрали таки свої люди. Були й військові вломи (в серпні 1916 р. на 3000 корон), були посунення, спричинені легкодушністю, жадобою наживи. Довголітня кривава війна поломила людей не тільки фізично. Витворилася окрема воєнна і повоєнна етика. Все те взяте разом вияснює, чому час від 1915—1922 р., представлений в книгах зборів і засідань управи та надзірної ради, переповнений квасами, наріканнями, обвинуваченнями. Мимо передвоєнних зразків, досвідів, вводяться борги, затрачується віра в свої сили. В часі, коли обильно було всюди корон та марок, робиться зусилля, щоби видістати кредит в центральних львівських

установах...! В тім часі інфляції насамперед корони, опісля марки навіть дібрані ідейні та роботячі фахівці не могли нічого путнього сотворити тим більше, що свобода рухів була обмежена твердими цінами на товари.

Та це ще не є таке болюче, як повна затрата добутих довголітнім досвідом напрямних, і брак свідомости, що придбане досвідом знання є не меншим капіталом, чим золота монета. Більшість людей, відставлених в тім часі до праці в Народнім Домі мали добру волю, але — без досвіду в своїм приділі — були безсилі, так як і досвідні, супроти того світового колеса, що пересувалося по головах цілої нації.

Спроби санації.

В березні 1923 р. входить до управи один з рочделівських передвоєнних директорів, але вже не для ідеї, але як кооператор по неволі (зльокавтований державний службовець). Застав боргів на суму майже два рази вищу, чим виносили всі адміністраційні видатки. Спинено борги крім кредиту в золотій уже валюті для сільських кооператив, отворених у 1924 р. Усунено непомітно з персоналу такі одиниці, що спілці крім обтяження не давали ніякої потрібної роботи, або цинічно вели свої інтереси під покришкою кооперації. Та це не спинило перед похибкою непотизму, коли прийнялося обовязок давати половину платні службовикові першого повітового союзу кооператив, що семейно вже близько був звязаний з одним членом управи, хоч це оставало тайною для всіх, крім інтересованого. — В листопаді 1924 р. переходить і старий рочделівець на державну службу, оставляючи около 430 зл. дефіциту. Недобір був оправданий малим торгом безпосередньо перед часом передачі, що дійсно й показалось 31 грудня 1924 р., коли білянс вже був активний, використавши передсвяточні грудневі торги. Впрочім не узгляднено при передачі вартости збереженого інвентаря.

Умовини для розвою кооперативи були навіть по введенню

золотої валюти нестерпні, коли і від неї мусілося платити 36% річно. Співка була тоді приміщена в одній неможливій кімнаті, де двері були рівночасно єдиним вікном. Та всеж, хоч ледви животилося, відгребано з попелу давню протиборгову ідею, збережено майже в цілості цінні передвоєнні движимости.

Новий удар.

На місце попередника вибрали фаховця з вищою освітою. Проворна ця людина вже в місяць по вступі зуміла дослужитися майже о 10% більшої платні, чим попередник, бо підвишка у нього зависима була від збільшення торгів. Дано йому за широкі повновласти, а оставлено без контролі. За десять місяців своєї «праці» вже міг похвалитися манком у 4315 золотих. Робив це доцільно, як то виказали старанні його нотатки схоплені та оголошені співробітником. Під загрозою карного закона мусів зобов'язатися дати реальне покриття, хоч і на знижену суму 2515 зл. Впали тоді голоси за повною ліквідацією співки тим більше, що накопичено вже боргів до 10 тисяч золотих. Та більшість не допустила до ліквідації. Змінено льокаль на простіший, хоч і дургорядний, у домівці «Рідної Школи». Відсвіжено персонал, змінено частинно і управу.

Головокружний «розвиток».

Зміна льокалю, краща обслуга, поширення боргів збільшували торги шаленим ходом. З 28.000 золотих 1924 р. було в 1926 р. вже 239.000, в слідуючім 272.000. На цій висоті оставали торги до «ювілейної» осені 1930 р. Більшають платні персоналу та ремунарації управи з надзірною радою. Виносять вони в 1929 р. 14.475 зол. або вище 5% цілого торгу. Навіть тоді, коли торг упав до третини, як у 1931 р. (87.633), остають вони на висоті 14.823 зол., то є становлять до 17%...!

Непотизм.

На жир не бракло ніколи й нігде кандидатів. Всі вони вважають себе єдиноспасительними, незаступимими робітниками, від яких доперва зачнеться нова ера, золота доба установи. Не є злочином дбати в першій лінії про близьких собі кривняків, та незгідним є се з етикою і законом, коли члени управи вводять на платні місця під своїм зарядом свого вуйка або брата, як се було в Народнім Домі в 1925 і 1926 р. Правда, один з них остався аж до 1935 р., як цінна сила, але другий, обнявши без ніякої кавції мясарню, давав через чотири роки самі недобори, закінчені судовими коштами й заплаатою до 700 зл. залеглих податків ще в пять літ по виході із спілки (1934 р.).

Добре серце — чи злочинне потурання.

Відставлений з трудом у 1923 р. службовик, що вмів робити свої інтереси під покришкою кооперативи (дарма, що був дуже добре знаний одному з членів управи, урядуючому від 1922 до 1931 р.), входить у 1925 р. опять до кооперативи, щоби принести їй самі втрати та винестися по році зі забраним з мясарні приладдям.

Вихованок »Народного Дому«, молодик дістає управу філії спілки на передмістю із платнею 190 зол. Перед відходом до війська оставляє неоправданого манка до 200 зл. По повороті з війська дістає без забезпечення управу філії в Козовій, щоби наразити »Народний Дім« на великі втрати, покривані додатково ще в 1934 р. коштом спілки.

Зредукований службовик фабрики, з вищою освітою, дістає з милосердя приют у мясарні з платнею 80 зл. Нічого не поправив, хісна спілці не приніс, тільки зайві видатки, які болучо заважили в часі сильного спаду цін накопиченого ним товару.

Третий з ряду управитель філії на передмістю наробив шкоди спілці на 400 зл. та довів її філію до ліквідації. Управа не потягала його до відповідальности заздалегідь, хоч давно передтим попадала на сліди явних його провин.

Слухаємо вулиці.

У нас безмір безробітних, але трудно знайти робітників. Йдуть по лінії найменшого опору, тиснуть до кооператив. Немислимим є, щоби всі мали хист до купецтва, промислу. А хочби і не мали вродженої до цього жилки, то всеж їхнім обов'язком є готуватись до того, на що пускаються. Загал їх, діставшись на якесь місце, вважає його тимчасовим. Стають колодою в кооператії, а кооператива предметом ненависти для них, коли удасться їм вирватись на кращу ділянку.

Загальний став клич: Творіть варстати праці для безробітних...! Заряд «Народного Дому» мусів відгукнутись на грімкий голос вулиці тим більше, що рівночасно вторували голоси: геть з емеритами, геть з товстими посадами...! І «Народний Дім» поступився, творячи поступенно дві філії в Бережанах, а по одній — в Вулці, Мечищеві, Саранчуках, Козовій. Але всі вони лопали одна по другій з браку фахівців, солідности та труднощів контролі і браку реальної кавції. Остали два відділи: м'ясарня і харчівня при централі, та із цими стараємося зробити тепер порядок або справити їм похорони.

Не виховано солідних фахівців.

Три вихованці Народного Дому зазначились, як провідники повірених їм філій, шкідниками кооперації. Що з іншими буде, ще не знаємо. Вину поносять управи, коли приймають на практику тільки з милосердя для безробітних, коли не видаляють їх, як викажеться їх повна фізична чи моральна нездатність до вибраного чи накиненого фаху. Винно й середовище, в яким виховується молодь. Коли вона чує чи бачить, що члени зарядів протегують незабезпечене боргування, самі наберуть товару на сотки та тисячі, не хотять їх заплатити, або ще й беруть гроші з каси на бони, коли в час скрути обрізується їм платню, щоби сипнути більше гроша на добродійні ціли. І так кооператива стається маточником кандидатів на коперативних злочинців.

Дивна бухгалтерія.

Коли хтось покаже у нас якусь роботу, обов'язково таки дають йому працю в цілім ряді товариств. Такі люди, хочби найспосібніші, фізично не мають змоги, як слід, бодай з одною установою заізнатися. Остаточо такі одиниці уроують собі, що без їх нема життя, що всі установи та їхне »я« є то-тожними поняттями. Згодом витворюється пересвідчення, що всі установи то тільки кармани по різних частях їх одягу. Як не зміняє стану готівки факт перекладання їх у щораз інші кармани у тої самої особи, так і вони вірять, що перекидування публичного гроша з одної установи до другої під цею або тою формою не зміняє майна нації. В цей спосіб жив перший союз повітових кооператив частинно коштом »Народного Дому«, другий союз загнав »Надію« в сліпу вулицю; через те саме вийшло непорозуміння між »Народним Домом« і »Рідною Школою«. Не роблено різниці між належністю чиншу Р. Школі, як власникові торгових льокалів, і добровільними датками — пожертвами кооперативи в хосен свого господаря. А це роблено тому, що в обох установах засідали ті самі люди. Такі пожертви в хосен Р. Школи виносили в часах більшого торгу і поверх 3.800 зл. (вище 1% від 261.000). Не стояли вони в ніякій формальній, ані річевій звязи з ужитковою вартістю занятих льокалів. Коли торг спинився на сумі нижче 114.000 зл. у пробігу кількох послідніх літ, то ці свідчення у включній сумі 3.090 зл., то є поверх 2,7% мусів Народний Дім, хоч з болем сереця, обнизити в рубриці добровільних датків тим більше, що вони загрожують основам існування кооперативи, та не йдуть по напрямній, вказаній РСУК-ом.

Розвиток — фікція.

Борги дійшли в 1926 р. до суми 32.000. Мимо зусиль і відписування, вони все ще переступають з кінцем 1934 р. суму 20.000 зл. А борговано одній особі і по 2.000 зл., в більшости без обезпечення, протекційно, тільки тому, що деякі члени управи

цих боржників потребували або хотіли показатися коштом кооперативи філіантропами для нещасних потребуючих, або живучих понад свої доходи. Всі ці активи білянсів, заступлені зобов'язаннями боржників, впливали на висоту зисків, але були фікційні, бо їх муситься ще тепер відписувати і то тоді, коли по ситих літах прийшли голодні. В самім 1934 р. відписано їх на суму 2.960 зл.

Протверезіння.

Вже в 1931 р. побачили деякі члени надзірної ради та управи, що така господарка веде до моральної та матеріальної катастрофи тим більше, що це постигло вже кілька установ у місті через ці самі причини. Зрозуміли, що не можна на сліпо ві всім вірити одиницям та лишати їх без контролю, хочби їх уже за життя канонізовано. Всіх треба у їх роботі контролювати. Особи, що завинили, або не відповідають цілям спілки, мусіли уступити. В обороті спілки було в 1934 р. до 40.000 зол, коли при рочделівській системі можна цими грішми повести три такі інституції та дати змогу працювати замість 13 робітникам 40 людям, коли зовнішні умови не погіршаться. Без боргування спілка дасть собі раду з далеко меншим грошем, за який нині так трудно. Члени надзірної ради в протиборговій акції зачали від себе самих. Касуються поступенно борги. Вводиться кавційні книжочки для місячників. Змушується поволи членів управи та персоналу до ощадностевої акції та вводиться для них кавційні обезпечення. Зникають у 1935 р. з установи платні емерити. Поволи, бо з труднощами, відбувається відродження.

Кінцеві міркування.

Історія Народного Дому в Бережанах — чи не історія більшої наших кооператив з їх світлими та темними сторонами. По стількох літах і спробах набуто досвіду, що ним треба конечно поділитися для добра грядучого покоління.

Споживчі спілки мають давати добрий і дешевий товар, кредитних є ділом збирати ощадности та улекшувати грошовий кредит, як цілею Боянів є плекати спів і музику. Це їхня перша і головна ціль, для якої завязуються. Другою точкою їх програми є гуртування і перевиховання членів, третьою точкою є давати варстати праці безробітним фахівцям, а четвертою — виховання фахового нарибку. На п'яти пляні стоять добродійні цілі. Не вільно забувати, що кожна точка є важнішою від всіх інших. Не можна собі уявити, як можна стягнути членів до такої споживчої чи кредитової кооперативи, де першою і головною ціллю є давати хліб безробітним фахівцям або дбати про жертви на добродійні ціллі. Правда, можуть бути такі кооперативи, як пр. шевські, кравецькі, інженерські спілки, але тоді виразно ставлять в першу точку своєї програми, що мають на думці давати роботу і прожиток своїм членам. Може бути кооператива, що її завдання є збирати пр. фонди на будову церкви, читальні, на удержання школи, та тоді ставиться ця програма також ясно; або, стягнувши членів, по якимсь часі перевиховної праці, розпалюється їх до нової ідеї і за їх загальною згодою спрямовується зиски на нові намічені і законно можливі речі. Кооперація в суті річи мусить виключувати всякий обман та опиратися на членах з рівними обов'язками і такими ж правами. Годі натягати людей на уділи, обіцювати їм зиски, а опісля робити з кооперативи без їх згоди (хочби вже становили і меншість) товариство св. Івана Милостивого. Пощо вмовляти в учителя, що для нього є інтерес дати уділ до шевської спілки? Коли він його і дасть, то це не уділ, але милостиня; а ця обставина робить його членом добродієм. Кооператива в дійсності вже має двояких членів у супереч своїм статутам.

Люди, викинені судьбою звідки небудь за борт, не мають що робити в кооперації, коли кооператива не має з цього хісна, коли вони не посвячують усіх своїх сил інституції, коли вважають пристановище в кооперативі переходовим.

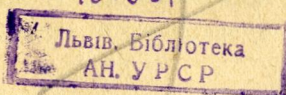
По містах, де є зорганізоване купецтво, є чорна книга із списком покупців »громадських промисловців«. В наших центральних

установах пр. в РСУК-у повинен бути реєстр таких лю д ц і в, що «накооперативили» в якій небудь інституції. А то буває таке. Хтось підтяв якусь інституцію пр. в Городенці, приймають його в Бережанах. Тут робить те саме, щоби по якімсь часі виринути десь у Копичинцях або в Тішанові. Не вільно, згідно з законом, давати службовикам лихої посвідки, але службодавці не є змушені давати добру. Провірювати минуле!

В світі, а з окрема у нас, великий крик: Нема гроша! Неправда! Гроші не випарували. Вони тільки зневірилися і пірнули в підземелля. Супроти девалюації є на загал безсилою кооперація. Та не може бути довіря там, де випадково якась інституція ульокувала свій гріш у товарах, або на нерухимостях, не змінила свого майна через девалюацію, але використала її, щоби обдерти своїх щадників.

До доброго, а певного почину все гроші найдуться. Замкнути, стягнути борги, а вже є свіжі гроші, більше капіталу до обороту, навіть на витворення нових ділянок праці. Не треба тільки переставлювати точок програми своїх статутів, але йти по лініях вироблених уже деінде теорією і практикою. А їх поза сказаним небогато. Фахівці, дійсні фахівці, хочби на американський спосіб, з дійсним (не тільки з дипломним) знанням, з чистими руками. Конечна реальна порука, примусова контроля для всіх, навіть для таких, що їх опінія вже за життя канонізувала, як стовідсоткових ідейників. Платити робітників добре, щоби бачили свою будучність у кооперативі і мали органів очистити не одну кооперативу з пятна експльоатації та багато до втрачення у випадку зловживань. Совісне, щире, а рішучо тверде виконання постанов статуту та вказівок ревідуючих деморалізації.

10.951

Хочете знати і розуміти події господарського життя;
Хочете визнаватися в госп. ситуації та її кожноточасних змін;
Хочете стати освіченим кооператором;
Хочете дістати книжкові премії —

передплатіть

одинокий український суспільно-економічний журнал:
»КООПЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКА«.

Виходить місячно під ред. д-ра К. Коберського.

Видає Ревізійний Союз Укр. Кооператив.

Передплата: на рік 12.— зл., для селян, молоді і кооперативних працівників 8.— зл.; піврічно зл. 6.— (4.—).

Точні передплатники дістають, крім регулярного місячного додатку (тепер про Вол. Навроцького, першого гал.-укр. економіста) — теж книжкові премії на суму зл. 4.—. Від липня передплатники діставатимуть — Спомини Василя Нагірного, піонера економічного відродження в Галичині, організатора укр. ремісництва і заслуженого культурного діяча.

НАЙНОВІШІ ВИДАННЯ Ревізійного Союзу Україн. Кооператив:

1. В. Левинський: **Як боролись поляки за своє існування під Прусією.** Л. 1933, ст. 48. Зл. 0.50.

2. Ш. Жід: **Програма кооператизму.** Л. 1934, ст. 130. Зл. 2.

3. **Ідеологія кооперації.** Вибір з кооперативного письменства. Л. 1934, ст. 108. Зл. 2.—.

4. Ю. Павликовський: **Природа, мета і світогляд укр. кооперативного руху.** Л. 1934, ст. 16. Зл. 0.25.

5. І. Витанович: **Нарис суспільно-економічної української історії.** Л. 1934, ст. 38. Зл. 0.50.

Купіть і прочитайте ці дуже цікаві книжки! Вони багато дадуть Вам для Вашої кооперативної освіти і поглиблять Вашу свідомість!

НОВИНКА!

Небавом появиться в продажі нова книжка (около 90 ст. друку):

ВОЛОДИМИР НАВРОЦЬКИЙ (1847—1882),

перший український статистик-економіст в Галичині.

Написав д-р І. Витанович.

Видає Ревізійний Союз Укр. Кооператив. (Виходить як безплатний додаток до «Кооперативної Республіки» за 1935 р.).

Замовляти книжки і надсилати передплату на адресу:

РЕВІЗИЙНИЙ СОЮЗ УКР. КООПЕРАТИВ, ЛЬВІВ, Міцкевича 12/І.

6552

PJ

РА 6552

у

Гр. Бобяк

Історія...